

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС І КРИМІНАЛІСТИКА. ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

УДК 343.344(100)

А.В. Мовчан,
доктор юридичних наук,
старший науковий співробітник
О.В. Наскалов

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ ДОСВІД ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННОМУ ОБІГУ ВИБУХОВИХ РЕЧОВИН

У статті аналізується сучасний міжнародний кримінально-правовий досвід протидії незаконному обігу вибухових речовин, вибухових пристроїв та боєприпасів на прикладі окремо взятих держав як ближнього, так і дальнього зарубіжжя.

Ключові слова: вибухові речовини, вибухові пристрої, боєприпаси, протидія незаконному обігу, міжнародний, кримінально-правовий досвід.

В статье анализируется современный международный криминально-правовой опыт противодействия незаконному обороту взрывчатых веществ, взрывных устройств на примере отдельно взятых государств как ближнего, так и дальнего зарубежья.

Ключевые слова: взрывчатые вещества, взрывные устройства, боеприпасы, международный, криминально-правовой опыт.

Paper examines modern international criminal-legal experience of counteraction to illegal circulation of explosives, explosive devices and ammunition on the example of individual countries both of near and far abroad.

Keywords: explosives, explosive devices, ammunition, international, criminal and legal experience.

Злочини, вчинені з використанням вибухових речовин, вибухових пристроїв та боєприпасів, у переважній більшості держав світу належать до тяжких злочинів. Щорічно у світі збільшується кількість злочинів, вчинених з використанням вибухових речовин, пристроїв та боєприпасів. Це стосується як вчинених на побутовому ґрунті злочинів, так і терористичних актів. У зв'язку з цим виникає потреба у взаємодії правоохоронних органів, спрямованій на протидію незаконному обігу вибухових речовин, пристроїв та боєприпасів, обмін інформацією з питань, що стосуються обігу об'єктів дослідження у державах ближнього та дальнього зарубіжжя.

Особливо цікавим є кримінальне законодавство зарубіжних держав з невисоким рівнем злочинності, яке стосується злочинів, пов'язаних з незаконним обігом вибухових речовин, пристроїв та боєприпасів.

З цією метою пропонується розглянути кримінальне законодавство низки держав ближнього і дальнього зарубіжжя.

Білорусія

Кримінальний кодекс Республіки Білорусь (КК Білорусії) був прийнятий у 1999 році та вступив в силу з 1 січня 2001 року, змінивши попередній Кримінальний кодекс Білоруської РСР 1960 року, що застосовувався до тих пір.

Кодекс складається із “Загальної” (розділи I–IV, глави 1–16) та “Особливої” частин (розділи VI–XV, глави 17–37). У Загальній частині розглядаються основні поняття кримінального законодавства, встановлюються підстави і умови кримінальної відповідальності, загальні поняття кримінальної відповідальності або інших заходів кримінальної відповідальності, безпеки, а також особливості застосування кримінального покарання до неповнолітніх.

КК Білорусії багато в чому ґрунтується на положеннях Модельного Кримінального кодексу для держав-учасниць СНД. Також багато норм запозичені з Кримінального кодексу РФ 1996 року.

У КК Білорусії передбачена смертна кара за особливо тяжкі злочини, пов’язані з умисним позбавленням життя людини. Білорусь – це єдина країна в СНД і Європі, де застосовується смертна кара [1].

Кримінальне законодавство республіки Білорусь передбачає досить сувору кару за викрадення вибухових речовин, пристроїв чи боєприпасів у вигляді обмеження волі на строк до п’яти років чи позбавлення волі строком до семи років, де також передбачено і конфіскацію майна. Разом з традиційними для цього складу злочину кваліфікаційними ознаками (вчинені з метою збуту чи повторно, чи групою осіб, чи посадовою особою з використанням своїх службових обов’язків) інші ознаки, наприклад: чи особою, якій... боєприпаси, вибухові пристрої чи речовини видані для службового використання чи передані під охорону, що передбачає ще більш сурове покарання – до п’ятнадцяти років (ст. 294 КК Білорусії).

Окрім того, в примітці до цієї статті наведено поняття розкрадання: “навмисне протиправне безплатне заволодіння наведеними предметами та речовинами чи правом на них шляхом викрадення, пограбування, розбою, вимагання, шахрайства, зловживання службовим становищем, присвоєння, розтрати чи використання комп’ютерної техніки незалежно від наявності чи відсутності корисних мотивів” [2, с. 57]

Аналіз кримінального законодавства дальнього зарубіжжя, яке регламентує обіг вибухових речовин, вибухових пристроїв та боєприпасів, показує, що воно відрізняється законодавчою технікою в області моделювання норм, що вивчаються.

Польща

Кримінальний кодекс Республіки Польща від 6 червня 1997 р. (пол. *Kodeks karny [Rzeczypospolitej Polskiej], Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny*) – законодавчий акт (пол. *Ustawa*), який регламентує питання злочинів і кримінальної відповідальності у Польщі. Набув чинності з 1 січня 1998 р., замінивши “соціалістичний” КК Польщі 1969 р. Структурно складається з “Загальної” (Розділи I–XV, статті 1–116), “Особливої” (Розділи XVI–XXXVII, статті 117–317) та “Військової” частин (Розділи XXXVIII–XLIV, статті 318–363). Діє паралельно з Фінансовим кримінальним кодексом Польщі 1999 р. (пол. *Kodeks karny skarbowy*) [3].

Проаналізувавши Кримінальний кодекс Республіки Польща 1997 р. [4, с. 128] в частині незаконного обігу вибухових речовин, вибухових пристроїв та боєприпасів, варто зауважити, що в ньому значна увага приділяється питанням відповідальності за незаконний обіг предметів озброєння. Зокрема, розділ 20 “Злочини проти загальної безпеки” включає низку злочинів, пов’язаних із незаконним обігом вибухових речовин і вибухових пристроїв. Таким чином, польське законодавство акцентує увагу на тому, що зазначені предмети несуть загрозу широкому колу об’єктів на відміну, наприклад, від вогнепальної зброї і боєприпасів, відповідальність за незаконний обіг яких передбачена в розділі 32 Кодексу “Злочини проти публічного порядку”.

Окремо варто звернути увагу на п. 3 ст. 163 КК Польщі, що передбачає відповідальність до десяти років позбавлення волі щодо особи, яка вчиняє дії, що загрожують життю чи здоров'ю великої кількості людей або майна у великих розмірах, зокрема у вигляді вибуху вибухових або легкозаймистих речовин. Привілейований склад передбачає зниження покарання до п'яти років позбавлення волі, якщо винний діяв ненавмисно, і навпаки, особа, яка безпосередньо вчиняє дії, що несуть небезпеку, карається більш суворо – до восьми років позбавлення волі (§ 1 ст. 164 КК Республіки Польща).

Особливість цього складу полягає у тому, що для законодавчої конструкції він є формальним.

Польське законодавство доволі суворе до особи, яка розміщує на водному чи повітряному судні пристрої або речовини, що можуть загрозувати безпеці людей або майна значної вартості (до трьох років позбавлення волі). Причому закінченим злочином вважається не лише перевезення зазначених предметів, але і будь-яке їх переміщення на транспортне судно (§ 1 ст. 167 КК).

Необхідно зауважити, що польське законодавство містить заохочувальну норму, відповідно до якої винна особа не підлягає покаранню за злочин, якщо вона добровільно запобігла небезпеці, що загрозувала (§ 1 ст. 169 КК). Крім того, суд може застосувати надзвичайне пом'якшення покарання, якщо винна особа добровільно запобігла небезпеці, яка загрожує життю чи здоров'ю великої кількості людей. Проте у цьому випадку для звільнення від кримінальної відповідальності, на відміну від попередньої норми, потрібно усунення не будь-якої небезпеки, а лише конкретно визначеної небезпеки для життя чи здоров'я (§ 2 ст. 169 КК).

Польський законодавець також передбачив відповідальність особи, яка без відповідного дозволу або всупереч його умовам виготовляє, перетворює, накопичує, володіє, використовує або продає вибухові речовини або вибухові пристрої – до восьми років позбавлення волі (§ 1 ст. 171 КК). Варто звернути увагу, що також передбачена відповідальність для особи, яка всупереч обов'язкам допускає вчинення згаданого вище діяння або передає предмети особі, яка не має права на їх придбання (§ 2, § 3 ст. 171 КК).

Відповідальність за незаконний обіг боєприпасів передбачена ст. 263 КК Республіки Польща, яка включена в розділ 32 Кодексу – “Злочини проти публічного порядку”. Цією нормою встановлено відповідальність за виготовлення боєприпасів без відповідного дозволу до десяти років позбавлення волі. Якщо особа зберігає боєприпаси без відповідного дозволу, їй загрожує покарання у вигляді позбавлення волі на термін від шести місяців до восьми років.

Менш суспільно небезпечним відповідно до законодавства Польщі є діяння особи, яка має дозвіл на зберігання боєприпасів, але надала доступ до них або передала їх особі, яка не має такого права. У цьому випадку вона підлягає покаранням у вигляді штрафу, обмеження волі або позбавлення волі на строк до 2 років.

Не настільки суворо законодавець підійшов і до дій тих осіб, що “привели до ненавмисної втрати боєприпасів, які перебувають у його законному розпорядженні” (передбачається штраф, обмеження волі або позбавлення волі на строк до 1 року).

Підсумовуючи викладене вище, варто підкреслити, що кримінальне законодавство Польщі передбачає досить широке правове поле для правозастосовувача у цій сфері. Завдяки проведеному аналізу законодавства Польщі в частині відповідальності за незаконний обіг вибухових речовин, вибухових пристроїв та

боєприпасів нами було визначено перелік найбільш характерних особливостей у Кримінальному кодексі Республіки Польща, зокрема: по-перше, КК Республіки Польща надаються значні можливості для визначення в судовому порядку межі відповідальності, передбаченої санкціями статей, які деколи різняться в рази; по-друге, можливість вибору форми покарання у вигляді штрафу, обмеження чи позбавлення волі залежно від міри вини та небезпеки вчиненого діяння за злочини, пов'язані з незаконним обігом вибухових речовин, вибухових пристроїв та боєприпасів; по-третє, розміри покарання за вказані діяння достатньо високі, тобто їх небезпека визнається високою; по-четверте, виготовлення та продаж боєприпасів без належного дозволу караються суворіше у порівнянні з аналогічними діями, вчиненими з вибуховими речовинами та вибуховими пристроями.

Іспанія

На сьогодні в Іспанії діє Кримінальний кодекс 1995 року, який набрав чинності 24 травня 1996 р., зі змінами, внесеними до нього у 2010 році. За структурою Кримінальний кодекс Іспанії складається з трьох книг. Загальна частина міститься в Книзі I, що складається з 6 розділів і регламентує загальні положення про злочини та проступки, осіб, які підлягають кримінальній відповідальності, покарання, заходи безпеки та інші наслідки вчинення кримінальних правопорушень.

Особлива частина КК міститься в другій і третій книгах. Книга II “Злочини і покарання за них” складається з 24 розділів. Книга III “Провина і покарання за неї” включає 5 розділів. Великі розділи диференційовані на підрозділи і групи. Найкоротшим є дев'ятий розділ, який об'єднує 2 статті. Усього в КК Іспанії 639 статей. І це при неповній кодифікації кримінально-правових норм.

Залежно від предмета злочину Кримінальний кодекс Іспанії по-різному регламентує відповідальність за вчинене протиправне діяння. У контексті вивчення питання щодо незаконного обігу вибухових речовин, вибухових пристроїв та боєприпасів у КК Іспанії передбачається досить суворе покарання для особи, яка здійснює торгівлю чи облаштувала сховище заборонених до обігу боєприпасів (цей перелік встановлений органами Національної оборони Іспанії). Разом з цим, термін ув'язнення за вказане вище злочинне діяння різниться залежно від статусу особи у разі вчинення злочину. Так, ініціаторам і організаторам цього злочину може бути призначено покарання у вигляді позбавлення волі на строк від п'яти до десяти років, а іншим співучасникам – від трьох до п'яти років (Книга II, Розділ XXII, ст. 566 КК Іспанії).

У КК Іспанії є окрема норма, що передбачає відповідальність за зберігання, володіння, носіння, перевезення, виробництво, використання або розміщення боєприпасів, вибухових або інших небезпечних речовин чи їх складових частин особами, які входять до складу озброєних бандформувань і терористичних груп, а також тими особами, що сприяють їм або співпрацюють за наймом. Також ця норма виключає обов'язковість встановлення злочинних цілей, достатнім є визначення приналежності або сприяння зазначеним об'єднанням та передбачає покарання у вигляді позбавлення волі на строк від шести до десяти років (Книга II, Розділ XXII, ст. 573 КК Іспанії) [5].

Проаналізувавши законодавство Іспанії, можна зауважити, що воно диференціює відповідальність залежно від змісту предмета та ролі суб'єкта злочину і мети його вчинення. Окремо передбачається відповідальність осіб за належність до складу озброєних бандформувань і терористичних груп, або ж сприяння чи співпраці з ними навіть за відсутності злочинних цілей.

Данія

Данія є державою з багатими правовими традиціями, і її досвід у кримінальному законодавстві є досить важливим під час вивчення та порівняння кримінального законодавства різних держав світу.

КК Данії є основним, але не єдиним джерелом кримінального права. Разом із законодавством значну роль відіграють і судові прецеденти. Структура КК Данії 1930 р. традиційна і містить “Загальну” (Розділи 1–11) і Особливу “Окремі злочини” (Розділи 12–29) частини.

Кримінальний кодекс Данії 1930 р. передбачає лише один склад злочину, пов’язаний з незаконними діями з вибуховими речовинами і вибуховими пристроями [6, с. 230].

Відповідно до § 192а розділу 20 “Злочини, що несуть небезпеку суспільству” будь-яка особа, яка порушує законодавство про вибухові речовини шляхом імпорту, виготовлення, володіння, носіння, використання або передачі вибухових речовин, які внаслідок їх особливо небезпечного характеру можуть заподіяти значної шкоди, підлягає позбавленню волі на будь-який термін, що не перевищує чотирьох років.

Характерною рисою кримінального законодавства Данії у сфері незаконного обігу вибухових речовин і вибухових пристроїв є встановлення відповідальності за діяння, які створюють лише можливість настання суспільно небезпечних наслідків. Водночас санкція норми КК, наведеної вище, доволі м’яка у порівнянні з аналогічними нормами інших держав, що аналізувалися.

Ізраїль

На початку необхідно зауважити, що Закон про кримінальне право Ізраїлю 1977 р. не є кодексом через відсутність в Ізраїлі кодифікованого законодавства, і не встановлює кримінальну відповідальність за всі злочини, передбачені в ізраїльському законодавстві. Він розглядається як вихідний кримінальний Закон в Ізраїлі, а дія його Вступної і Загальної частин поширюються на всі інші законодавчі акти, що встановлюють кримінальну відповідальність.

Норми, які передбачають кримінальну відповідальність за незаконний обіг вибухових речовин і вибухових пристроїв у Законі про кримінальне право, містяться у главі “Заклик до непокори” розділу “Завдання шкоди державним та суспільним підвалинам” [7, с. 412].

У ст. 144 “Злочини, пов’язані зі зброєю” Закону про кримінальне право Ізраїлю міститься визначення поняття зброї, під яким розуміються також боєприпаси, вибухові пристрої чи будь-яка інша вибухова речовина, які здатні заподіяти смерть чи шкоду людині, а також складові частини перерахованих вище предметів. Згідно зі ст. “144 алеф” Закону про кримінальне право Ізраїлю предметом злочину окрім зброї є також боєприпаси чи його деталь “гімел (3)” [7, с. 168–169].

Зауважимо, що законом про кримінальне право Ізраїлю регулюються також питання відповідальності за використання вибухових речовин. Стаття 456 “Замах на руйнування майна вибуховою речовиною” Закону про кримінальне право Ізраїлю встановлює, що той, хто незаконно закладає вибухову речовину в будь-якому місці з наміром зруйнувати майно або заподіяти йому шкоду, карається позбавленням волі терміном на п’ятнадцять років. Відповідно до ст. 497 “Приготування до злочину з використанням небезпечних речовин” Закону про кримінальне право Ізраїлю той, хто виготовляє чи свідомо володіє вибухонебезпечною речовиною або ж механізмом чи приладом, або будь-яким предметом, які є небезпечними або можуть завдати шкоди, з наміром вчинити з їх допомогою

тяжкий або середньої тяжкості злочин, чи сприяння іншій особі вчинити з їх допомогою тяжкий або середньої тяжкості злочин, карається позбавленням волі терміном на три роки.

Підсумовуючи, зазначимо, що в кримінальному законодавстві Ізраїлю передбачені такі особливості: по-перше, визначене поняття “зброя” включає в себе також вибухові речовини; по-друге, кримінальна відповідальність встановлена за незаконні діяння не тільки з боєприпасами, але і з їх частинами; по-третє, заходи кримінальної відповідальності за незаконний обіг вибухових речовин диференціюються залежно від предмета злочину, а також вчиненої дії; по-четверте, санкції статей Закону про кримінальне право Ізраїлю передбачають сувору відповідальність за діяння з вибуховими речовинами, що свідчить про підвищену суспільну небезпеку; по-п’яте, дії, пов’язані з готуванням або замахом у сфері незаконного обігу вибухових речовин і вибухових пристроїв, виділені у самостійні склади злочину; по-шосте, для настання кримінальної відповідальності необхідно обов’язково встановити спрямованість умислу при вчиненні злочину.

Корея

Архітектоніка Кримінального кодексу Республіки Корея від 18 вересня 1953 р. включає в себе дві частини: книгу 1 “Загальні положення” і книгу 2 “Злочини”, що в цілому відповідає світовій законодавчій традиції структурування кримінальних законів на Загальну і Особливу частини. Крім того, у КК РК є Додатки.

Принцип будови Книги 1 “Загальні положення” передбачає її поділ на розділи, які включають в себе статті, а окремі розділи – на підрозділи, що складаються зі статей. Книга 2 “Злочини” структурно складається з розділів і статей. Розділи і підрозділи в структурі Книги 1 взаємно розташовані не зовсім вдало з точки зору законодавчої логіки. Принцип організації матеріалу (розділи, підрозділи) призводить до дисгармонії між Книгами 1 і 2.

Кримінальний кодекс Республіки Корея, книга 2, розділ VI “Злочини, пов’язані з вибуховими речовинами” передбачає кримінальну відповідальність за незаконний обіг вибухових речовин і вибухових пристроїв [8, с. 240].

У § 1 ст. 119 “Використання вибухових речовин” КК Республіки Корея особа, яка завдала шкоди здоров’ю іншої особи чи знищила майно, або яка порушила громадський спокій шляхом використання вибухових речовин, підлягає покаранню у вигляді смертної кари або позитивних примусових робіт. У § 2 ст. 119 КК Республіки Корея окрему увагу звернено на обставини вчинення злочину. У диспозиції статті передбачається, що особа, яка вчинила злочини, зазначені в попередньому параграфі, під час війни, в період лиха або військового інциденту, підлягає покаранню у вигляді смертної кари або позитивних примусових робіт. У § 3 ст. 119 КК Республіки Корея встановлено відповідальність за замах на злочини, зазначені в попередніх параграфах. Більше того, відповідальність не тільки за замах, але і за приготування до діянь, передбачених в параграфах 1 і 2 ст. 119 КК Республіки Корея. § 1 ст. 120 “Приготування, змова та підбурювання” КК Республіки Корея передбачає, що особа, яка здійснює приготування або вступає в змову з метою вчинення злочинів, зазначених у параграфах 1 і 2 статті 119, підлягає покаранню у вигляді примусових робіт на строк не менше двох років. У цьому ж параграфі встановлюється заохочувальна норма, в якій вказується, що якщо особа відмовилася від вчинення злочину, покарання підлягає пом’якшенню або не признається взагалі. У § 2 ст. 120 КК Республіки Корея міститься норма, що встановлює відповідальність за підбурювання до зазначених вище діянь. У ній закріплено положення, згідно з яким до особи, яка підбурює

іншу особу до вчинення злочинів, передбачених параграфами 1 і 2 попередньої статті, підлягає застосуванню § 1 ст. 120 КК Республіки Корея. Стаття 121 “Виготовлення вибухових речовин та подібних дій у військовий час” КК Республіки Корея завершує регламентацію кримінальної відповідальності за незаконні дії з вибуховими речовинами. У диспозиції статті передбачається, що особа, яка без законних підстав виробляє, імпортує, експортує, постачає чи зберігає вибухові речовини під час війни або в період військового інциденту, підлягає покаранню у вигляді примусових робіт на термін не більше десяти років.

На основі викладеного можна виокремити деякі відмінні риси кримінальної відповідальності за незаконні дії з вибуховими речовинами: по-перше, злочини, пов’язані з незаконним обігом вибухових речовин, в КК Республіки Корея виділені в самостійну главу, що свідчить про високу небезпеку таких діянь; по-друге, необхідною умовою виникнення відповідальності за законодавством Республіки Корея є настання суспільно небезпечних наслідків; по-третє, передбачається відповідальність за замах, так і за готування до злочинів у згаданій сфері, а також підбурювання до вчинення таких злочинів; по-четверте, за КК Республіки Корея обставини, за яких вчиняються незаконні дії з вибуховими речовинами, є обтяжуючими; по-п’яте, не передбачається кримінальної відповідальності за незаконний обіг вибухових пристроїв за звичайних умов.

США

Проводячи порівняльний аналіз кримінального законодавства різних держав світу, яким регламентовано відповідальність за незаконний обіг вибухових речовин, вибухових пристроїв та боєприпасів, неможливо не розглянути, хоча б коротко кримінальне законодавство найбільш відомого представника держав з англосаксонською системою права – США.

У порівнянні з англійським кримінальне законодавство США, яке регламентує відповідальність за незаконний обіг зброї, а також вибухових речовин, вибухових пристроїв та боєприпасів, є ще більш складним.

Контроль за обігом зброї в США здійснюється відповідно до 20000 нормативних актів, які регламентують широкий спектр різних дій.

На сьогодні в США співіснують 53 самостійні правові системи. Сюди входять 50 штатів, федеральний округ Колумбія, на території “вільно приєднаної держави” Пуерто-Ріко і федеральна юрисдикція США, при цьому дія федеральних нормативно-правових актів реалізується переважно через кримінальне законодавство штатів. Саме це законодавство містить переважну більшість норм кримінального права.

Що стосується федерального кримінального законодавства, то, наприклад, у Зводі законів США, прийнятому 25 червня 1948 р., в розділі 18 міститься лише одна норма, що регламентує відповідальність за “заколот, бунт; заборона щодо небезпечних інструментів” (§ 1792). Зокрема, ця норма передбачає покарання у вигляді 10 років позбавлення волі за внесення, передачу до федерального кримінального або виправного закладу чи всередині нього зброї, вибухових речовин або інших призначених для заподіяння шкоди службовцям такого закладу предметів, а також змова з такою метою [9].

КК штату Нью-Йорк 1965 р. частково реалізував рекомендації Примірного кримінального кодексу США. Наприклад, КК штату Нью-Йорк встановлює кілька складів злочинів, пов’язаних з незаконним обігом предметів озброєння. Так, у статті 265 “Вогнепальна та інша небезпечна зброя” за протиправне володіння особою вибуховою речовиною з наміром незаконно її використати проти іншої особи або її майна (насильницька фелонія класу “В”), їй може бути призначене покарання у вигляді позбавлення волі при невизначеному вироку на строк від 2 до 25 років і штраф в розмірі до 5 тисяч доларів чи подвійної вигоди, отриманої звинуваченим від злочину, чи без такої (§ 265.04) [9].

Проаналізувавши кримінальне законодавство наведених вище зарубіжних держав, можна зробити висновок про те, що питання відповідальності за незаконний обіг вибухових речовин, вибухових пристроїв та боєприпасів регламентуються в законодавстві по-різному. Однак слід зазначити, що висока суспільна небезпека описаних дій з вибуховими речовинами, вибуховими пристроями та боєприпасами закріплена в кримінальному законодавстві всіх перерахованих вище держав. Більш того, враховуючи підвищену суспільну небезпеку незаконних діянь з вибуховими речовинами і вибуховими пристроями (в сенсі їх незаконного обігу), в законодавстві окремих зарубіжних держав такі діяння виокремлені в самостійні склади злочинів. На підставі викладеного вище можна виділити деякі найбільш суттєві особливості, закріплені в нормах кримінального законодавства деяких зарубіжних країн, які можуть бути враховані у Кримінальному кодексі України при вдосконаленні норм, пов'язаних з незаконним обігом вибухових речовин, вибухових пристроїв та боєприпасів. По-перше, слід було б диференціювати кримінальну відповідальність залежно від предмета злочину, при цьому виділивши в окремий склад злочину діяння, пов'язані з незаконним обігом вибухових речовин і вибухових пристроїв. По-друге, передбачити в кримінальному законодавстві України більш сувору порівняно зі зброєю відповідальність щодо вибухових речовин і вибухових пристроїв, враховуючи їх підвищену суспільну небезпеку та латентність. По-третє, доцільно диференціювати відповідальність залежно від виду незаконного діяння (незаконний збут вибухових речовин і вибухових пристроїв доцільно карати суворіше, ніж зберігання або носіння таких предметів). По-четверте, інститут звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям стосовно діянь з вибуховими речовинами і вибуховими пристроями поширити лише на певні дії (на всі дії, передбачені в КК України, крім випадків збуту). Відмінність правових систем різних держав світу не може перешкоджати використанню позитивного досвіду, накопиченого в цих країнах у процесі еволюційних змін вітчизняного кримінально-правового законодавства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Национальный центр законодательства и правовых исследований Республики Беларусь [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://center.gov.by/state16.html>.
2. Уголовный кодекс республики Беларусь / Под ред. Лукашова А.И., Саркисовой Э.А. – Минск : “Тесей”, 2001.
3. Кримінальний кодекс Республіки Польща від 06.06.1997. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Кримінальний_кодекс_Республіки_Польща_від_06_червня_1997_р.
4. Уголовный кодекс Республики Польша / Пер. с польского Барилевич Д.А. и др., Адапт. пер. и науч. ред. Э.А. Саркисова, А.И. Лукашов ; Под общ. ред. Н.Ф. Кузнецовой. – Минск : Тесей, 1998.
5. Кримінальний кодекс Іспанії від 23.11.1995 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Кримінальний_кодекс_Іспанії_від_23_листопада_1995_р.
6. Уголовный кодекс Дании / Научное редактирование и предисловие С.С. Беляева, канд. юрид. наук. Перевод с датского и английского канд. юрид. наук С.С. Беляева, А.Н. Рычевой. – СПб. : Изд-во “Юридический центр Пресс”, 2001.
7. Закон об уголовном праве Израиля / Предисл., пер. с иврита : магистр права М. Дорфман; науч. ред. : канд. юрид. наук Н. И. Мацнев. – СПб. : Изд-во Р. Асланова “Юридический центр Пресс”, 2005.
8. Уголовный кодекс Республики Корея / Науч. редактирование и предисловие докт. юрид. наук, профессора А.И. Коробеева ; перевод с корейского канд. филол. наук В.В. Верхоляка. – СПб. : Издательство “Юридический центр Пресс”.
9. Григорянц С.А. Анализ зарубежного уголовного законодательства в сфере незаконного оборота оружия, боеприпасов, взрывчатых веществ и взрывчатых устройств [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.journal-nio.cm/index.php?option=com_content&view=article&id=621&Itemid=98.